

'België maakt steengoede voorstellingen, maar de bewegingstaal is weinig origineel'

De Standaard/dS Weekblad: Antwerpen - 25 Jul. 2020
Pagina 32

Het culturele leven lag de voorbije maanden zo goed als stil. Maar onze kunstenaars bleven scheppen. Elke week vragen we een van hen: waarom?

Voor Alexander Vantournhout (31) was circus aanvankelijk een hobby, net zoals judo, voetbal en gymnastiek. Op zijn twaalfde kreeg hij zijn eerste professionele diablo. Nadien reed het gezin elk jaar van Roeselare naar de circuswinkel in Edegem om nieuw equipment te kopen. Via boeken en videocassettes leerde hij zichzelf te jongleren en op een eenwieler te rijden. 'Er was toen nog geen circusschool in Roeselare, ik moest dus wel autodidact zijn.'

Als tiener ging Vantournhout mee met zijn vader, die kunstschilder is en exposeerde in Carpentras en Avignon. In de zomer is daar veel straattheater te zien. Op dode momenten ging Vantournhout jongleren op straat.

Intussen behoort hij als danser en 'circograaf' tot de top. Met de acrobatische voorstellingen Aneckxander (solo), Raphaël (duet) en Red haired men (kwartet) veroverde hij in sneltempo de Europese podia en de harten van het publiek. Onlangs werd hij voor de tweede keer geselecteerd voor het Theaterfestival met Screws, een soms duizelingwekkend parcours langs tableaux vivants gebaseerd op het dierenrijk en de kosmos.

Wat hebt u geleerd als straatartiest dat nog steeds van pas komt?

'Je moet je eigen verhaal brengen, maar ook de omgeving in het oog houden: loopt er een hond in mijn cirkel, is er een kind dat gevaarlijk dichtbij komt, kan ik inspelen op iets wat er gebeurt in het publiek? Je moet de aandacht van de toeschouwers vasthouden, anders zijn ze weg.'

Hoe definieert u circus?

'De relatie tot een object is voor mij de essentie. Vroeger waren dat kegels, jongleerballen of een eenwieler, nu probeer ik te zoeken naar originelere materialen. In Screws zit een scène waarin ik minutenlang om mijn as draai met in mijn hand een bowlingbal van 5 kilo. In een andere scène hangen twee dansers 7 minuten ondersteboven als vleermuizen aan een neo-yoga-attribuut. Die objecten zijn protheses of verlengstukken van het lichaam. Zonder de bowlingbal als tegengewicht zou ik nooit in zo'n schuine hoek kunnen draaien. Vergelijk het met het touw van een alpinist: het is noodzakelijk om de berg op te raken.'

Ook in de solo Aneckxander verlengt u uw - naakte - lichaam met plateauschoenen en bokshandschoenen.

'Ik heb heel korte armen en benen, terwijl mijn bovenlichaam net heel lang is. Verhoudingsgewijs heb ik het lijf van een pre-puber. (lacht) Door die bokshandschoenen werden mijn armen 5 centimeter langer, terwijl de Buffalo-schoenen mijn benen met 12 centimeter verlengden. Ik heb ook een disproportioneel lange nek, die ik accentueerde met een kraag. Het is interessant om daarmee te spelen op de scène.'

Ook uw nieuwe voorstelling Through the grapevine draait rond lichaamsverhoudingen.

'Mijn tegenspeler Axel Guérin is precies even lang als ik, maar we zijn helemaal anders geproportioneerd. Hij heeft megalange armen, langer dan die van Michael Phelps (zwemmer en record-olympiër, red.). Hij heeft een kortere romp, waardoor zijn centrum hoger ligt dan het mijne. Daardoor ontstaan er al gauw nieuwe bewegingen. Axel kan mij aanraken zonder dat ik bij hem kan, en we klikken in elkaar als twee legoblokjes. Interessant hoe bij een schijnbaar gelijk lichaam de verschillen extra duidelijk worden door acrobatie.'

Terwijl bij klassiek circus en ballet een uniform getraind lichaam de norm is. Daar wilt u van weg?

'Die objectivering van het lichaam vind ik niet zo interessant. Ieder lichaam is anders. Met mijn korte ledematen ben ik goed voor judo en pingpong, maar niet voor boksen of klassiek ballet. Ook bij Pina Bausch (Duitse choreografe, red.) zou ik nooit door een auditie geraakt zijn, al haar dansers hebben lange armen. (lacht) Eigenlijk zou iedereen eens zijn proporties moeten opmeten, want we kennen vaak niet eens de sterktes en eigenaardigheden van ons lichaam.'

Bedoelt u dat met: 'Circus is een zoektocht naar merkwaardigheid'?

'Circus toont vaak wat buiten de norm valt en daardoor wat het waard is om op te merken. Die focus op het merkwaardige onttrekt het circus ook een beetje aan de virtuositeit. Circus hoeft niet per se virtuoos te zijn.'

U hebt zowel gestudeerd aan de circusschool ESAC als de dansopleiding P.A.R.T.S in Brussel. Hoe verschilde die aanpak?

'ESAC is gericht op techniek: je ontwikkelt je lichaam, bouwt een harnas aan spieren en traint jarenlang in één discipline, in mijn geval roue cyr (reuzenhoepel, red.). Ik werd er drie jaar begeleid door Sven De Mey, die een tweede vaderfiguur werd. Bij P.A.R.T.S veranderen de docenten iedere maand. Je leert er veel meer danspraktijken, het is artistieker gericht. Toen ik aan ESAC begon, had ik het romantische idee dat een circusschool van alles wat was. Dat bleek niet te kloppen. Het is zoals sport: je moet zo goed mogelijk worden in één iets.'

Terwijl u net steeds op zoek wil gaan naar nieuwe uitdagingen en mogelijkheden.

'Andere choreografen ontwikkelen een taal en diepen die uit, terwijl ik het net interessant vind om in de breedte te gaan en bij elke voorstelling een andere bewegingstaal te onderzoeken. Ik ben steeds aan het transformeren, ik wil niet gereduceerd worden tot één discipline.'

'Circus zit in mijn DNA, maar ik evolueer er steeds verder van weg, richting dans. Ik heb vijftien jaar gewerkt in het circuswereldje en heb mijn bijdrage proberen te leveren. Maar ik vind dat het circus te traag evolueert, vernieuwing dringt er te langzaam door. Ik voel de noodzaak om mij als lichaamskunstenaar te ontwikkelen, los van een bepaald medium.'

U droomt er al een tijdje van om een eigen bewegingsschool te beginnen.

'Ik wil performers opleiden die zowel kunnen werken in theater, dans als circus. Een school die aan bildung doet, vanuit een generalistische aanpak. Studenten opleiden tot een homo universalis op het vlak van kennis én het lichaam. Daarbij wil ik de basis herdefiniëren. Is het nog wel nodig om ballet te doceren, als dat totaal niet meer representatief is voor het dansveld? Waarom niet focussen op bewegingen die voorkomen in verschillende sporten, zoals wandelen, lopen en vallen? Er is veel overlap tussen alle sporten en bewegingsstijlen. Kijk naar voetbal of hockey: dat is bijna een choreografie op het veld. Bokser Muhammad Ali kon geweldig dansen, zijn collega Sugar Ray Robinson was zelfs professioneel tapdanser.'

Hoe concreet zijn uw plannen?

'Het is iets voor over tien jaar. Ik denk dat de generatie podiumkunstenaars uit de jaren 80 nu nog iets te aanwezig is. (lacht) Het moet een school zijn zonder een esthetisch dogma. Je ziet het in België wel vaker, vind ik: er worden hier steengoede voorstellingen gemaakt, maar de bewegingstaal op zich is niet zo origineel.'

Migreren

Vantourhout richtte onlangs zijn eigen gezelschap op, Not Standing. 'Het is een negatie die veel ruimte laat. Want als je niet staat, moet je wel zitten, vallen, bewegen ...' Zelf staat hij ook niet stil: pendelend tussen zijn appartement in Anderlecht, het kantoor in de Gentse Vooruit, waar hij artiest in residentie is, en zijn repetitiestudio The Wood Cube in Roeselare ontwikkelt hij zijn toekomstplannen.

In 2021 staat Inschrift gepland, zijn grootste productie tot nu toe en de eerste waarin hij niet zelf meespeelt. 'Ik wil werken met zes danseressen en 3 ton zand. In de theaters.' (lacht) Voor het eerst is een politieke situatie het uitgangspunt: inspiraties zijn de oversteek van migranten aan de Mexicaans-Amerikaanse grens en dierenbewegingen. 'Ik ben geïnteresseerd in de sporen die dieren achterlaten wanneer ze zich verplaatsen. Een dier is in die zin vrijer dan wij, het kan gewoon de grens oversteken zonder paspoort of papieren. Dieren migreren ook hun hele leven.'

Het idee ontstond tijdens de lockdown, toen overal de grenzen sloten en het onmogelijk werd om te migreren. Maar zijn fascinatie voor nomadische volkeren gaat verder terug. 'Hoe zij zich verplaatsen en van elke nieuwe plek een thuis maken, intrigeert me. Het lijkt van ver een beetje op mijn eigen leven en de poging om tijdens een tournee van iedere hotelkamer een thuis te maken.'

Hoe ingrijpend is zo'n leven als circusartiest?

'De voorbije vijf jaar heb ik gemiddeld 70 voorstellingen gespeeld, en opgetreden in 20 landen. Ik heb het leven van een rockster al achter de rug. (lacht) Het is een mooi, maar heftig leven, waar wel wat opofferingen bij komen kijken. Uitgaan en feesten is er weinig bij. Als ik alcohol drink, voel ik dat twee dagen later nog in mijn lichaam. En als ik aan binge eating doe met een groot pak friet, kan mijn rug blokkeren.'

Staat u op een streng dieet tijdens een tournee?

'Op tournee eet ik geen nachtschadegroenten, zoals aubergine, paprika, tomaat en aardappelen, omdat zij het lichaam verzwakken. Ook graan en melkproducten probeer ik te vermijden. Varkensvlees eet ik ook niet, omdat het lijkt op het menselijke lichaam en we dat moeilijker verteren. Als ik niet tour, hou ik dat regime niet altijd vol, zeker sociaal niet.'

Hebt u al te kampen gehad met grote blessures?

'Mijn lichaam is heel kneedbaar, maar daardoor ook kwetsbaar. Meer mobiliteit betekent vaak ook meer fragiliteit. In mijn tweede jaar op ESAC ben ik een half jaar out geweest met twee polsblessures. Omdat circus niet meer mogelijk was, ben ik toen gestart met dansen. Gelukkig heb ik sindsdien geen ernstige blessures meer opgelopen. Ik heb ook nog nooit een opvoering moeten annuleren.'

Welke rol speelt het publiek in uw voorstellingen?

'Het publiek is heel aanwezig. Ik doe het echt voor hen, en probeer een personage te ontwikkelen door hun blik. Aneckxander, dat is mij gezien door de ogen van de toeschouwers. Vandaar ook de titel: Alexander met de lange nek. (lacht) Ik laat ook graag het licht aan in de zaal en speel met het kijkperspectief. Zowel in Raphaël als Screws kijken de toeschouwers ook naar elkaar. Zo wordt het publiek een spiegel van zichzelf.'

Wat hoopt u dat het publiek denkt of voelt?

'Ik hoop dat er bij de toeschouwers een sensorische empathie ontstaat. Dat ze de bewegingen ook in hun eigen lichaam voelen, via de spiegelneuronen. Daardoor kunnen wij ook niet te ver gaan in onze virtuositeit, anders kan het publiek er zich niet meer aan spiegelen.'

Uw podiumpersonage heeft soms iets clownesks, met die schalkse en verwonderde blik. Zoekt u die humor bewust op?

'Humor is belangrijk in mijn werk, als zalf en zout op de wonde. Door humor ontspant de blik van de toeschouwer, waardoor iets meer aankomt. Die clowneske blik is de invloed van commedia dell'arte, al zie ik mezelf niet als clown. Ik vind het contract dat clowns

aangaan met hun publiek, waarbij er gelachen moet worden, niet zo interessant. Maar alle respect voor clowns, het is een moeilijk beroep. De beste clowns zijn ook veel ouder dan ik. Jos Houben vind ik bijvoorbeeld bijzonder sterk.'

Naar wie kijkt u nog op? Hebt u rolmodellen?

'Marlene Freitas Monteiro (Kaapverdische choreografe, red.). In België zijn veel voorstellingen heel beheerst, terwijl haar werk net heel uitbundig is. Dat vind ik verfrissend. Ook Phia Ménard bewonder ik. Zij werkt altijd met materie die ze transformeert. Smeltend ijs koppelt ze bijvoorbeeld aan haar eigen gendertransformatie - een heel geslaagde match. Ze speelt zowel op dans-, circus- als theaterfestivals, in de opera, op Documenta ...'

Ambieert u dat ook, touren in andere circuits?

'Zeker. We spelen nu vooral op de klassieke theater- en danspodia, maar ik zou ook graag een opera ontwikkelen. Visuele kunst interesseert me eveneens: een installatie, een durational performance ... Ook een museum een jaar inpalmen wil ik graag eens doen, bijvoorbeeld met choreographic objects à la William Forsythe. Ik zoek sowieso naar performances die meer sporen nalaten. Ik wil minder efemeer werken. De voorstelling *Inschrift*, waarbij de dansers sporen nalaten in het zand, is een eerste stap.'

'Screws' speelt in september in Genk, Deinze, Brussel en Brugge. 'Through the grapevine' gaat op 8 oktober in première in Vooruit en daarna op tournee.

Door Filip Tielens Foto Jimmy Kets

Copyright © 2020 Mediahuis. Alle rechten voorbehouden